

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy czwartej liceum ogólnokształcącego i technikum (do programu nauczania „W centrum uwagi” zakres rozszerzony ze zintegrowanymi treściami z zakresu podstawowego)

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2018 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. PRAWA CZŁOWIEKA						
1. Czym są prawa człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy praw człowieka ▪ historia praw człowieka ▪ generacje praw człowieka ▪ prawa pozytywne i negatywne ▪ łamanie praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy praw człowieka; ▪ charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; ▪ wskazuje przykłady ograniczeń praw człowieka w państwach autorytarnych; ▪ rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; ▪ omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji; ▪ rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; ▪ buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje, że zakres i sposób ochrony poszczególnych praw człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których te prawa należą; ▪ ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; ▪ organizuje debatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
2. Ochrona praw człowieka w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> ▪ prawo do sądu ▪ prawo do zaskarżenia wniosków do RPO ▪ skarga konstytucyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ sporządza według wzoru skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wyjaśnia znaczenie indywidualnej skargi konstytucyjnej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach dotyczących poziomu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje sposób funkcjonowania sądowych środków ochrony praw i wolności; ▪ proponuje działania, które można by podjąć w celu ochrony praw człowieka, gdyby zostały one naruszone; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania instytucji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce;

		<ul style="list-style-type: none"> wskazuje zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>przestrzegania praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> analizować materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący ochrony praw człowieka w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje debatę dotyczącą ochrony praw człowieka w Polsce i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
<p>3. Europejski system ochrony praw człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> <i>Europejska konwencja praw człowieka</i> Europejski Trybunał Praw Człowieka <i>Europejska karta społeczna</i> <i>Karta praw podstawowych Unii Europejskiej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; wymienia cele funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; wymienia zasady funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; formułuje wnioski z analizy wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> oraz jej protokołów dodatkowych, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka. analizuje materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia poszczególne etapy postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka; przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE oraz Unii Europejskiej; dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania poszczególnych organów i instytucji tworzących europejski system ochrony praw człowieka; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący europejskiego systemu ochrony praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka; organizuje debatę dotyczącą europejskiego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
<p>4. Światowy system ochrony praw człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> pakty praw człowieka Rada Praw Człowieka Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka Międzynarodowy Trybunał Karny Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców 	<ul style="list-style-type: none"> omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, oraz przedstawia cele i zasady określone w tym akcie prawa międzynarodowego; podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: 	<ul style="list-style-type: none"> podaje kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; przedstawia, w jaki sposób są chronione prawa uwzględnione w: 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje sposoby ochrony praw gwarantowanych w: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania światowego systemu ochrony praw człowieka; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka;

		<ul style="list-style-type: none"> - Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, - Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych; wymienia organy ONZ tworzące światowy system ochrony praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych, - Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych; wymienia cele i zasady funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Międzynarodowego Trybunału Karnego, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; wyjaśnia znaczenie pojęcia „uchodźca” w kontekście prawa międzynarodowego; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia uwarunkowania, które doprowadziły do powstania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; formuluje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; analizuje materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący światowego systemu ochrony praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje debatę dotyczącą światowego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
<p>5. Organizacje pozarządowe a prawa człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka Amnesty International Human Rights Watch Helsińska Fundacja Praw Człowieka Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycza organizacje humanitarne 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka; pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat celów działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; wymienia formy aktywności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cele i formy działania następujących organizacji pozarządowych: <ul style="list-style-type: none"> - Amnesty International, - Human Rights Watch, - Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, - Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycza; omawia cele i formy działania wybranych organizacji humanitarnych; określa, jakie znaczenie ma działalność organizacji humanitarnych dla ochrony praw człowieka; analizuje materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka [teksty 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka; dokonuje krytycznej analizy celów, zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; organizuje debatę dotyczącą działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka;

				narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i realizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą organizacje pozarządowe zaangażowane w ochronę praw człowieka.
II. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE						
1. Współczesne stosunki międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> podmioty prawa międzynarodowego zasady prawa międzynarodowego wielopłaszczyznowość i złożoność stosunków międzynarodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady podmiotów prawa międzynarodowego; wymienia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; wymienia czynniki wpływające na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; wskazuje współzależności łączące państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; przedstawia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; rozpoznaje sytuacje, w których doszło do łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; omawia – na wybranym przykładzie – polityczne, gospodarcze i kulturowe uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowych; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady podmiotów o problematycznym statusie międzynarodowym; wykazuje – na wybranych przykładach – złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych; tłumaczy, jakie są źródła współzależności łączących państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym i co wynika z tych powiązań; analizuje materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie są przyczyny łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego, i wymienia konsekwencje takich naruszeń; uzasadnia konieczność przestrzegania zasad prawa międzynarodowego we współczesnym świecie; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący stosunków międzynarodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych.
2. Ład międzynarodowy	<ul style="list-style-type: none"> typy ładu międzynarodowego mocarstwa znaczenie supermocarstw zmiany w ładzie międzynarodowym w XXI w. znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej działania regionalnych mocarstw niezachodnich, relacje polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia poszczególne typy ładu międzynarodowego; wymienia współczesne mocarstwa regionalne oraz supermocarstwa; przedstawia podstawowe zmiany, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI w.; wskazuje przykładowe czynniki wpływające na kształt współczesnego ładu międzynarodowego; 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia poszczególne typy ładu międzynarodowego; wymienić kryteria, które współcześnie definiują status mocarstw i supermocarstw; charakteryzuje rolę mocarstw w poszczególnych typach ładu międzynarodowego; wskazuje mechanizmy, dzięki którym mocarstwa regionalne i supermocarstwa umacniają swoją pozycję na arenie międzynarodowej; poprawnie posługuje się pojęciem „strefa wpływów”; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; wymienia przyczyny, przejawy i konsekwencje zmian w ładzie międzynarodowym w XXI w.; przedstawia cele regionalnych mocarstw niezachodnich i formy ich działalności na arenie międzynarodowej [Chińskiej Republiki Ludowej, Indii, Federacji Rosyjskiej, Brazylii]; określa zasięg stref wpływów współczesnych mocarstw; 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym roli supermocarstw w kształtowaniu współczesnych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturowych; formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o konsekwencje zmian, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI w.; 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnego ładu międzynarodowego; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnego ładu międzynarodowego.

	<p>rozwinęte i rozwijające się [w tym problem zależności postkolonialnej i neokolonialnej]</p> <ul style="list-style-type: none"> mechanizmy zwiększające lub zmniejszające ekonomiczne dysproporcje między państwami 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje – na podstawie analizy prostych źródeł statystycznych – państwa o najniższym i najwyższym PKB; podaje przykłady zasobów naturalnych, których dostępność wpływa na kształt współczesnej polityki międzynarodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> określa charakter, zasięg terytorialny i cele działania wybranych organizacji międzynarodowych [np. BRICS, Szanghajska analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne]; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaka jest rola mocarstw regionalnych w wybranych organizacjach międzynarodowych [np. w BRICS i Szanghajskiej Organizacji Współpracy]; analizuje materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnego ładu międzynarodowego. 	
3. Gospodarka w polityce międzynarodowej	<ul style="list-style-type: none"> strategiczne zasoby naturalne zmiany klimatyczne PKB wzrost gospodarczy neokolonializm 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady strategicznych zasobów naturalnych; wskazuje przykłady zależności politycznych, gospodarczych i kulturowych łączących państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są strategiczne zasoby naturalne; podaje przykłady dowodzące wpływu strategicznych zasobów naturalnych na politykę międzynarodową; wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB we współczesnym świecie; prawidłowo posługuje się pojęciem „neokolonializm”; rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają ekonomiczne dysproporcje między państwami; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie jest znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; uzasadnia konieczność dywersyfikacji źródeł energii; przedstawia wpływ historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie; charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; analizuje materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie są polityczne konsekwencje kryzysu ekologicznego i klimatycznego; formuluje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym energetyki jądrowej i odnawialnych źródeł energii; dokonyuje krytycznej analizy mechanizmów i działań, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący gospodarki w polityce międzynarodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących gospodarki w polityce międzynarodowej; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej; organizuje debatę dotyczącą znaczenia gospodarki w polityce międzynarodowej i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

<p>4. Współczesna globalizacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ globalizacja ▪ aktorzy globalizacji ▪ wymiary globalizacji ▪ przyczyny i skutki procesu globalizacji ▪ makdonaldyzacja ▪ korporacje transnarodowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „globalizacja”, „korporacja”; ▪ rozpoznaje przejawy globalizacji we współczesnym świecie; ▪ wymienia głównych aktorów procesu globalizacji; ▪ przedstawia źródła procesów globalizacyjnych przebiegających we współczesnym świecie; ▪ wskazuje przykłady korporacji działających w skali globalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia – na wybranych przykładach gospodarczych, politycznych, kulturowych i społecznych – skutki procesu globalizacji widoczne we współczesnym świecie; ▪ wyjaśnia, czym jest makdonaldyzacja; ▪ wymienia najważniejsze wyzwania stojące przed społecznością międzynarodową w związku z procesem globalizacji; ▪ wskazuje przykłady dowodzące wpływu globalnych korporacji na współczesne politykę, gospodarkę i życie społeczne; ▪ na podstawie lektury tekstów publicystycznych i naukowych formułuje wnioski dotyczące wybranych problemów wynikających z procesu globalizacji; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przyczyny i konsekwencje procesu globalizacji we współczesnym świecie; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym wpływu globalizacji na kształt stosunków we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy roli wybranych podmiotów [politycznych i gospodarczych] w procesie globalizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ porównuje i ocenia z różnych perspektyw procesy globalizacyjne przebiegające dawniej i współcześnie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący globalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą skutków współczesnych procesów globalizacyjnych i aktywnie w niej uczestniczy.
<p>5. Konflikty i terroryzm</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konflikt międzynarodowy ▪ konflikt etniczny ▪ separatyzm ▪ terroryzm ▪ rozwiązywanie konfliktów ▪ pomoc humanitarna i rozwojowa ▪ interwencje humanitarne ▪ misje pokojowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „konflikt etniczny”, „terroryzm”; ▪ wskazuje przykłady konfliktów etnicznych we współczesnych Europie, Azji i Afryce; ▪ przedstawia przykłady reakcji wspólnoty międzynarodowej na działalność współczesnych ruchów separatystycznych; ▪ wskazuje przykłady pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ podaje przykłady misji pokojowych realizowanych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „separatyzm”, „pomoc humanitarna”; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa, w których występują konflikty etniczne: - w granicach Unii Europejskiej, - w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego, - na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu, - w Afryce i na Bliskim Wschodzie; ▪ wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny współczesnych konfliktów etnicznych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przyczyny, przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym zasadności i skuteczności pomocy humanitarnej udzielanej państwu i społecznościom dotkniętym konfliktami etnicznymi/separatyzmami; ▪ wyjaśnia, jakie czynniki decydują o reakcjach wspólnoty międzynarodowej na poszczególne współczesne ruchy separatystyczne; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje współczesne konflikty etniczne w świetle prawa międzynarodowego; ▪ formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; ▪ przedstawia wnioski sformułowane na podstawie analizy konsekwencji działalności wybranych organizacji terrorystycznych we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych strategii zwalczania współczesnego terroryzmu; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych konfliktów i terroryzmu; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu; ▪ organizuje debatę dotyczącą współczesnych konfliktów etnicznych, separatyzmów lub terroryzmu oraz

		<p>w regionach, w których rozgrywają się współczesne konflikty etniczne;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia główne organizacje terrorystyczne we współczesnym świecie wymienia podstawowe strategie i formy walki ze współczesnym terroryzmem. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych w ramach działań społeczności międzynarodowej; omawia przykładowe formy pomocy humanitarnej i rozwojowej; wskazuje konkretne przykłady działań współczesnych organizacji terrorystycznych; podaje przyczyny współczesnego terroryzmu; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i terroryzmu [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje charakter i znaczenie pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej; charakteryzuje wybrane misje pokojowe i interwencje humanitarne, a także ocenia je z uwzględnieniem ich aspektów moralnych i skutków; analizuje przyczyny i konsekwencje działalności wybranych współczesnych organizacji terrorystycznych; omawia i ocenia aktywność państwa polskiego w walce ze współczesnym terroryzmem; analizuje materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu. 	<p>aktywnie uczestniczy w dyskusji na wybrany temat.</p>
III. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE						
<p>1. Organizacja Narodów Zjednoczonych</p>	<ul style="list-style-type: none"> <i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> cele i zadania ONZ organy ONZ organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych <i>Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i> misje pokojowe ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; wymienia główne organy ONZ; wskazuje przykłady działań podejmowanych przez wyspecjalizowane organizacje ONZ. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia okoliczności uchwalenia <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> oraz postanowienia zawarte w tym akcie; charakteryzuje główne organy ONZ [struktura, cele, formy działania]; wymienić cele i formy misji pokojowych ONZ; wymienia główne cele wyspecjalizowanych organizacji ONZ: <ul style="list-style-type: none"> - Światowej Organizacji Zdrowia, - Międzynarodowego Funduszu Walutowego, - Światowej Organizacji Handlu, analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia genezę powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; wymienia główne założenia zawarte w <i>Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i>; formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji we współczesnym świecie; analizuje materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych form działalności ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności ONZ i jej organizacji wyspecjalizowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ONZ; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ONZ; organizuje debatę dotyczącą roli ONZ we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			[teksty narracyjne, dane statystyczne].			
2. Organizacje ponadregionalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ grupa G7 ▪ Szanghajska Organizacja Współpracy ▪ BRICS ▪ Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową ▪ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju ▪ grupa G20 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady współczesnych organizacji ponadregionalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cele następujących form współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę organizacyjną i przykłady działalności następujących form współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupa G7, - Szanghajska Organizacja Współpracy, - BRICS, - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupa G20; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnych organizacji ponadregionalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli organizacji ponadregionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cele i zadania NATO ▪ <i>Traktat północnoatlantycki</i> ▪ partnerzy NATO ▪ operacje pokojowe i militarne NATO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne przyczyny powstania NATO; ▪ wskazuje przykłady aktywności politycznych i militarnych NATO [od lat 90. XX w.]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; ▪ określa, kiedy uchwalono <i>Traktat północnoatlantycki</i>, oraz wymienia postanowienia zawarte w tym akcie; ▪ podaje przykłady operacji pokojowych i militarnych NATO; ▪ przedstawia rolę USA w strukturach NATO; ▪ wymienia cele i formy działalności NATO w współczesnym świecie; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie NATO; ▪ przedstawia rozwój terytorialny NATO; ▪ przedstawia ewolucję celów i form działania NATO; ▪ wymienia cele i skutki misji pokojowych przeprowadzonych przez NATO od lat 90. XX w.; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje czynniki, które zadecydowały o akcesji do NATO poszczególnych państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem państw postkomunistycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy aktywności NATO na przełomie XX i XXI w.; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy problemów związanych z działalnością NATO; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące NATO; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli NATO we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Organizacje regionalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ regionalizm ▪ Rada Europy ▪ OBWE ▪ ASEAN 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne organizacje regionalne funkcjonujące w Europie; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cele oraz formy działalności następujących organizacji regionalnych: <ul style="list-style-type: none"> - Rady Europy, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy działalności Rady Europy i OBWE oraz uzasadnia swoją ocenę tych organizacji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy regionalnej: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ WNP ▪ EFTA ▪ NAFTA ▪ APEC ▪ strefy wolnego handlu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady działalności Rady Europy; ▪ wskazuje cele działania OBWE. 	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnoty Niepodległych Państw [WNP], - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku [APEC], ▪ prawidłowo postępuje się pojęciem „strefa wolnego handlu”; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rada Europy, - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku [APEC], ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności współczesnych organizacji regionalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> współczesnych organizacji regionalnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji regionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli współczesnych organizacji regionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	---	---	---	---	---	--

IV. UNIA EUROPEJSKA

1. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ integracja europejska ▪ Unia Europejska ▪ prawo europejskie ▪ państwa członkowskie UE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; ▪ wskazuje najważniejsze akty prawa pierwotnego wspólnot europejskich i Unii Europejskiej; ▪ podać przykłady realizacji zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy gospodarczej integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; ▪ wskazuje główne kryteria decydujące o przyjęciu państwa do Unii Europejskiej; ▪ podaje główne postanowienia z obowiązujących aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia czynniki, które doprowadziły do integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ przedstawia, w jaki sposób ewoluowały cele i formy działalności wspólnot europejskich /Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje okoliczności, w których doszło do akcesji kolejnych państw do Unii Europejskiej; ▪ omawia, w jaki sposób ewoluował charakter prawny wspólnot europejskich/Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący integracji europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z integracją europejskiej; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące integracji europejskiej; ▪ organizuje debatę dotyczącą integracji europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
---------------------------------	--	---	---	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 			
2. Instytucje Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompetencje UE ▪ Rada Europejska ▪ Parlament Europejski ▪ Komisja Europejska ▪ Rada Unii Europejskiej ▪ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne organy/instytucje Unii Europejskiej; ▪ wymienia cele i formy działania głównych instytucji Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia zagadnienie legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ przedstawia najważniejsze cele, formy działania i zasady funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa zakres uprawnień poszczególnych instytucji Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje rolę i formy działalności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej oraz wskazuje współzależności między tymi instytucjami; ▪ przedstawia strukturę organizacyjną Komisji Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych organów/instytucji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania najważniejszych organów/instytucji UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania instytucji UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli poszczególnych instytucji UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ unia gospodarcza i walutowa ▪ przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ▪ wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; ▪ wskazuje główne formy działania Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje państwa członkowskie należące do strefy euro; ▪ przedstawia główne założenia unii gospodarczej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania strefy euro; ▪ analizuje i ocenia globalną rolę Unii Europejskiej; ▪ przedstawia kompetencje Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferach wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym oceny zasad funkcjonowania, form działalności i zakresu kompetencji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą funkcjonowania UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Fundusze i polityka spójności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ polityka spójności UE ▪ fundusze europejskie ▪ konkurencja i ochrona konsumentów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady wykorzystania funduszy europejskich w swoim najbliższym otoczeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia problemy [polityczne, ekonomiczne, kulturowe] związane w ewentualnym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz z dalszą 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy założeń i form realizacji europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funduszy i polityki spójności UE;

		<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady realizacji w swoim najbliższym otoczeniu założeń polityk sektorowych UE [np. wspólnej polityki rolnej]; wymienia państwa aspirujące do członkostwa w Unii Europejskiej; wymienia główne kierunki integracji europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; wskazuje państwa posiadające status kandydata do członkostwa w UE oraz państwa, które rozpoczęły negocjacje w sprawie wejścia do wspólnoty; analizuje główne argumenty podnoszone w sporze na temat przyszłego rozwoju Unii Europejskiej; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>integracją państw w ramach organizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>konkurencji i ochrony konsumentów;</p> <ul style="list-style-type: none"> formułuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym przyszłości Unii Europejskiej i kierunków dalszej integracji; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funduszy unijnych i polityki spójności UE. 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE; organizuje debatę dotyczącą wykorzystania funduszy unijnych oraz polityki spójności UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
V. POLITYKA ZAGRANICZNA						
1. Polityka zagraniczna i racja stanu	<ul style="list-style-type: none"> dplomacja ambasada urząd konsularny racja stanu polityka zagraniczna III RP uczestnictwo Polski w ugrupowaniach regionalnych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne zadania ambasad i konsulatów; wskazuje główne cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz konkretne sposoby ich realizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęcia „racja stanu”; charakteryzuje cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz przedstawia sposoby i instrumenty ich realizacji; porównuje polską politykę zagraniczną z lat 90. XX w. z tą realizowaną przez państwo polskie współcześnie; wymienić organizacje regionalne, do których należy Rzeczpospolita Polska; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że organy władzy muszą kierować się racją stanu w procesie kształtowania polityki zagranicznej; porównuje status prawny, strukturę oraz zadania ambasad i konsulatów; przedstawia cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami w ramach organizacji regionalnych; analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje czynniki, które decydowały o kierunkach polskiej polityki zagranicznej w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; dokonuje krytycznej analizy celów polskiej polityki zagranicznej [od lat 90. XX w.] oraz form i instrumentów ich realizacji; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z polską polityką zagraniczną; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej; organizuje debatę dotyczącą kierunków polskiej polityki zagranicznej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Polska w Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> Polska w UE fundusze UE w Polsce obywatelstwo unijne 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; podaje przykładowe korzyści wynikające z procesu integracji Polski z Unią Europejską. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne etapy procesu integracji Polski z Unią Europejską; pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat pozytywnych i negatywnych aspektów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i przedstawia informacje dotyczące wykorzystania funduszy europejskich w Polsce, w tym prezentuje konkretne przykłady zrealizowanych dzięki nim inwestycji; 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące członkostwa Polski w UE; organizuje debatę dotyczącą oceny członkostwa Polski w UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat;

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia czynniki, które wpływają na pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ wskazuje przejawy europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>źródłowy dotyczący funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny konsekwencji członkostwa Polski w UE, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
<p>3. Relacje dwustronne Rzeczypospolitej Polskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stosunki z państwami sąsiadującymi ▪ relacje z USA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia sąsiadów Polski oraz przedstawia ich relacje z UE i NATO; ▪ wymienia płaszczyzny współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiednimi; ▪ wymienia główne cele współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne problemy w relacjach Polski z państwami sąsiednimi; ▪ omawia – na wybranych przykładach – cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA. ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiadującym – zarówno tymi będącymi członkami UE, jak i tymi pozostającymi poza strukturami unijnymi; ▪ charakteryzuje relacje polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie w okresie od początku lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy relacji Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskimi, np. z USA; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z relacjami dwustronnymi Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
<p>4. Polska a bezpieczeństwo na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ udział Polski w misjach pokojowych i operacjach militarnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady misji pokojowych i operacji militarnych, w których 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia współczesne misje pokojowe i operacje militarne, w których biorą 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności i cele uczestnictwa wojsk polskich w misjach pokojowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, przebiegu i skutków wybranych misji pokojowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ polskie inicjatywy na rzecz pokoju ▪ polska pomoc humanitarna i rozwojowa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brali udział polscy żołnierze w XXI w.; ▪ wskazuje przykłady polskich inicjatyw na rzecz pokoju i demokracji zrealizowanych w XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ udział polscy żołnierze, oraz lokalizuje na mapie miejsca, gdzie są one realizowane; ▪ przedstawia najważniejsze polskie inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji w XXI w.; ▪ omawia formy i instrumenty polskiej pomocy humanitarnej i rozwojowej w XXI w.; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ i operacjach militarnych w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ uzasadnia konieczność zaangażowania Polski w działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lub operacji militarnych z udziałem wojsk polskich; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ z zaangażowaniem Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	--	---	--	--	--	--

VI. EDUKACJA I NAUKA

<p>1. Nauki społeczne i humanistyczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podział nauk ▪ wkład Polaków w nauki społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przykładowe osiągnięcia polskich naukowców zajmujących się naukami społecznymi i humanistycznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia osiągnięcia wybitnych polskich przedstawicieli nauk społecznych: Bronisława Malinowskiego, Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł i prezentuje informacje na temat wybranej nauki społecznej lub humanistycznej [zakres tematyczny, instrumenty badawcze, osiągnięcia współczesnych badaczy, wybitni naukowcy, w tym najważniejsi badacze polscy]; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różne podziały nauk [w tym ten przyjęty na forum OECD]; ▪ określa, jakie jest znaczenie nauk humanistycznych i społecznych we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący nauk społecznych i humanistycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące nauk społecznych i humanistycznych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli i znaczenia nauk społecznych i humanistycznych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybraną dyscyplinę nauk społecznych lub humanistycznych.
<p>2. Uczenie się przez całe życie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kwalifikacje zawodowe ▪ formy kształcenia ustawicznego ▪ formy podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych ▪ szkoły policealne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia typy szkół wyższych; ▪ wymienia sposoby, formy i instrumenty wykorzystywane w procesie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wymagań rekrutacyjnych w szkołach policealnych oraz na wybranych uczelniach wyższych; ▪ wymienia różne formy uczenia się przez całe życie; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące procesu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacji po ukończeniu szkoły średniej; ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje o kwalifikacjach zawodowych niezbędnych do wykonywania wybranych zawodów lub pełnienia określonych funkcji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność uczenia się przez całe życie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący procesu uczenia się przez całe życie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z procesem uczenia się przez całe życie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące procesu uczenia się przez całe życie;

			uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, dane statystyczne].	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą znaczenia procesu uczenia się przez całe życie we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą uczenia się przez całe życie, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybrane formy uczenia się przez całe życie.
4. Studia za granicą	<ul style="list-style-type: none"> ▪ matura międzynarodowa ▪ Erasmus plus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia warunki studiowania obywateli polskich w krajach Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat warunków studiowania w wybranych państwach świata; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia warunki uzyskania matury międzynarodowej; ▪ gromadzi i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni zagranicznej; ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacyjną po ukończeniu szkoły średniej z uwzględnieniem możliwości studiowania poza granicami Polski; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie szanse edukacyjne daje abiturientom zdanie matury międzynarodowej; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania programu „Erasmus plus”; ▪ wymienia wady i zalety studiowania w wybranych państwach [innych niż Polska]; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący studiowania za granicą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące studiowania za granicą; ▪ organizuje debatę dotyczącą studiowania za granicą oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą studiowanie za granicą.

Opracowanie: Barbara Furman.